

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

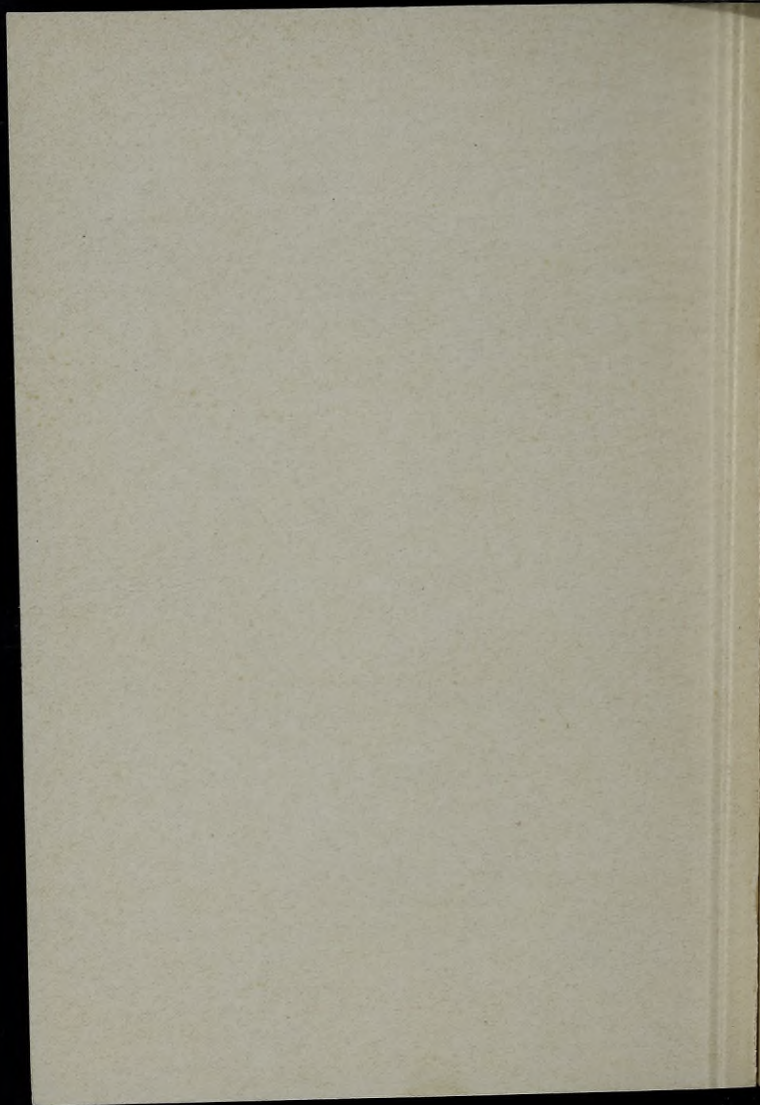
UPPSALA
UNIVERSITET

(Pr.) Vitt.
Lv.

Pavel Pavlowitsch Jankoski

af
Mark Stern [= Marka Sternstedt]

PAVEL PAVLOWITSCH JANKOSKI

ETT STYCKE INTERIÖR FRÅN HVITA
RYSSLAND

AF

MARK STERN

---

*Särtryck i 25 numrerade exemplar
ur tidn. Fyris 1895, N:ris 24, 25, 26, 27.*

UPSALA 1895
Almqvist & Wiksells Boktryckeri-Aktiebolag

№ 4

Pavel Pavlowitsch Jankoski stod på trappan och väntade, att kusken skulle köra fram med hästarne; han tände en cigarett och tittade otåligt åt den sida af den stora gården, hvarifrån de skulle komma.

Det var en sträng herre, Jankoski, förvaltaren på det stora Czasniki, där han regerade som hade han själf ägt detsamma och mera till, naturligtvis när, som nu, herrskapet var borta. Också var det med en skygg blick på hans undersåtsiga gestalt, som kusken höll in sina hästar framför trappan, i dunkelt medvetande om att den utsatta tiden redan var förbi, och att här skulle komma att vankas ovet. Förvånande nog sade Jankoski endast: "Du kommer för sent, din drummel", hoppade därpå upp i vagnen, tog själf tyglarna och satte med en klatsch af piskan hästarne på nytt i gång.

Herr förvaltaren var liten och en smula snedt byggd, men dock ytterst liflig och rörlig,

synnerligast hvad ansiktet beträffar; dess muskler kunde tänjas till de utsöktaste leenden, såväl som till uttrycket af det yttersta förakt eller den gränslösaste förvåning, den djupaste värdighet eller den nådigaste förbindlighet, allt i superlativ grad. Han hade ett rödaktigt välvårdadt helskäg, som var hans stolthet, ojämna tänder, som förut varit smutsgröna, men småningom tack vare tobaksrökning och fortsatt vanvård blifvit svarta, en kort rak, koppärrig näsa och mycket små, listiga ögon under en låg panna.

Jankoski var sålunda ingen skön man. Dock var han traktens Adonis bland alla de små arrendators- och landtbrukarfamiljer, som han umgicks med; han hade visserligen det värsta rykte och mammorna suckade i hemlighet öfver honom, men mottogo honom icke dess mindre med öppna armar och bästa trakteringen, när han behagade hedra dem med besök. Det synes, som om människorna vore sig lika öfverallt, ända in i det innersta af Hvita Ryssland, till hvilket den del af forna polska Litthauen hör, där Jankoski residerade. Saken var den, att han var ortens ende till äktenskap ledige och möjlige unge man; ty unga herrarna på de stora godsens räknades naturligtvis inte; de togo sina hustrur ur de finaste familjerna i

Petersburg eller Warschau och vistades på landet endast två, tre månader hvar sommar, fullt okunniga om, hvilken liten värld med dess societetslif, hjärteintriger och intressen de lämnade bakom sig, när de åter reste till sina vinterkvarter. Men Jankoski visste det väl, han, medelpunkten själf i detta societetslif, bland denna medelklass sprungen halft ur den forna polska lågadeln, halft ur den senare inflyttade tyska borgarklassen.

Dock, icke detta sysselsatte nu Jankoskis tankar; han hade dem helt upptagna af en god affär, han nyligen gjort vid försäljandet af årets höskörd. Hela Pavel Jankoskis tanke-system var baserad på siffror och det var sitt goda räknehufvud han var tack skyldig för att han, en fattig skrifvareelev, lyckats bli först skogvaktare och slutligen förvaltare på Czasniki. Han hade gjort sin herre ett par tjänster genom uppsårandet af goda affärer, eller åtminstone hade han lyckats öfvertyga sin herre om dessa tjänster genom ett aldrig svikande ordförråd och en glänsande bevisföring. Sedan dess tjänade han emellertid ingen mer än sig själf. Och det behöfde han heller icke, ty hans anseende var nu redan en gång stadgadt, och anseendet är ju hufvudsaken här i världen.

Det var i anledning af sin sista lyckliga

affär, han kommit i det goda lynne, som förvånat kusken Dmitri, en ständigt halfsofvande bredaxlad ryss. Nu hade emellertid förvånningen lagt sig och Dmitri fullständigt försjunkit i slö hvila, under det att hans herre manade hästarne fortare framåt medelst hvisslingar och halfhöga tilltal, såsom bruket är i Ryssland. Man for nu genom byn. Det var fredagskväll och till tecken att sabbaten gått in, tändes ljusen innanför fönstren till de judiska hemmen. Svin- och fårhjordarne, som under dagen varit på bete å byns allmänningar, drefvos in, och framför böndernas stugor sutto hustrurna på träbänkar och pratade fredligt under långsamma och trötta rörelser.

Framför det sista huset i byn stannade Jankoski; Dmitri ryckte till, slog upp ögonen och grep maskinmässigt tömmarne, medan förvaltaren hoppade ur vagnen. En ung vacker jude flicka öppnade dörren, sedan han bultat på; han smålog älskvärdt och ville klappa henne under hakan, men hon böjde hastigt undan hufvudet och trädde ett steg tillbaka.

“Säg din far, att jag vill ha hela arrendet för kvarnen i morgon, min dufva“, sade han då. “Nu får han inte dröja längre.“

Därpå vände han henne tvärt ryggen, steg upp i vagnen igen, tog tömmarne och fortsatte

färden, som om detta lilla afbrott, så lämpligt när man just for förbi Ruben Schmoilos hus, aldrig ägt rum.

Inom en halftimme var man framme vid Kraslaw, resans mål. Det var en arrendegård under Czasniki och arrendatorn, hr Boleslaw Werder firade i dag sin födelsedag.

Kraslaw var ett litet ställe, anlagdt med den brist på smak, som utmärker dylika små ställen i den trakten; byggningen låg snedt emot gårdsplanen, hvars gräsmatta var utstakad utan symmetri och nästan omärkligt öfvergiick i den ogräshöljda sandgång, som omgaf densamma; rundt omkring växte oklippta syrénbuskar, och närmast byggningen skönjde man en vanvårdard ansats till blomsterrabatt; hvita gardiner funnos endast i förmakets två fönster, och blomkrukor i inga.

Det finnes på polska ett ord, som närmast kan öfversättas med: det gör detsamma. Det är ganska betecknande för folklynnet, liksom det ryska: nitschevó = det betyder ingenting.

Werder kom ut emot förvaltaren på Czasniki. Han var en lång, grof, rödbrusig karl med ett innerligt, belåtet utseende och en stark, nästan skrällig röst, som vid alla diskussioner satte honom i tillfälle att genast öfverrösta

motståndaren. Han var till härkomsten tysk, men kallade sig polack.

“Välkommen, Pavel“, skrek han, “välkommen, välkommen. Det var roligt få se dig; här har varit främmande hela dagen; du kommer just till té. Åh, besvara dig inte med kappan, jag ber . . . Iwan, hjälp Dmitri med hästarne . . . Stig in, Pavelek *, jag ber. Välkommen.“

Salongen, som den kallades, var full af folk; det var ett stort, lågt, stelt möbleradt rum, med oljetryckstaflor på väggarne föreställande blågröna sjöar med svanar på vattenytan samt hvita palats i bakgrunden. — Bruket är i Ryssland och Polen, att alla grannar samlas objudna, men alltid välkomna, hos den, hvilken firar sin födelsedag eller namnsdag. Gästfriheten är obegränsad, värdfolk som gäster njuta lika mycket af att råkas och välfägnaden flödar öfver; dessa människor äro allesammans de mest bullersamt vänliga i världen, när icke någon af ortens “herrskep“ är med, som de behöfva krusa för eller söka imponera på genom att visa ett världsvant, fint måttfullt sätt.

Pavel Jankoskis inträde väckte ett visst uppseende; pratet tystnade; en ung dam, som

---

* På polska: Lille Pavel.

satt vid pianot, reste sig genast pånytt, snörpte ihop munnen till ett småleende och drog sig bakom tre andra unga damer i ljusa toaletter, med en myckenhet smårosetter, spetsar och bandstumpar anbringade här och där på ett mer välment än smakfullt sätt.

Pavel hälsade på värdinnan, en liten rödnäst dam, som tärdes af svartsjuka och alltid följde sin Boleslaw med oroliga blickar. Därpå gick förvaltaren laget rundt, utdelande småleenden och handslag.

“Nu måste Jadwiga sjunga igen“, bad värdinnan och vände sig till den unga dam, hvars musikaliska prestationer nyss afbrutits.

“Ja, Jadwiga. — Jadwiga måste sjunga. — Ni kan inte tro, Pavel, hon sjunger som en ängel. Det är hänförande. — Jadwiga, samma sång!“

Som buren af alla dessa uppmaningar trädde fröken Jadwiga fram till pianot och lät höra en sentimental romans af någon rysk kompositör. Hon hade ganska tunn, gäll sopran och led af föreställningen att alla höga toner skulle tagas i arpeggio; därtill dramatiserade hon sången medelst smäktande blickar, helst åt det håll där förvaltaren på Czasniki stod. Men hon uppväckte odelad entusiasm, och när hon slutat, var sällskapet så elektriseradt, att en

annan musikalisk fröken blott behöfde spela upp en känd mazurka, för att inom ett ögonblick alla möblerna röjts åt sidan, och dansen kommit i full gång. Man hade tydligen väntat på detta ögonblick för att låta glädjen slippa fullt lös.

T. o. m. tjocka Tanja Mikailovna, tjänstemannaänka och den enda rent ryska medlemmen af sällskapet, lät förleda sig att tråda dansen med yngsta sonen Werder.

“Medge, att jag inte alls är tung“, flämtade hon. “Gregor Mikailowitsch (det var hennes man) sade alltid, att det bara var fett. Jag är inte alls groft byggd.“

Stor kavaljersbrist rådde och Jankoski hade full sysselsättning med att hålla alla hjärtan varma; dock är han onekligen en förmåga i den vägen; just när han med en dam vid armen går förbi en annan, snuddar han vid henne, helt lätt, men dock så, att hon tvingas att vända sig om och mottaga hans: “Å, förlåt mig, jag ber“, jämte en öm, alltid mycket öm blick, som genast kommer henne att förlåta, om han ej ännu dansat med henne.

Nu voro alla trötta, upphettade och skrikiga; värmen i rummet tropisk. Värdinnan, som redan flera gånger bjudit sällskapet att dricka

té i matsalen, vann ändtligen gehör, och alla trängdes ut på en gång under högt prat och gälla skratt. Där ute stod en ofantlig samovár (tékök), högar af bröd, smör och ost, sylt af fem, sex olika sorter; fru Olesia Werder var berömd för sin sylt. Hon njöt också af att se, hur den gick åt, där hon stod och hällde téet i glasen med tre, fyra stora sockerbitar för hvarje, och under tiden följde sin man med sin bekymrade blick.

Se, nu klarnade hon upp; Boleslaw stod och talade med Jankoski. Det var hennes och mannens hemliga önskan att få förvaltaren på Czaniki till måg, och dottern Sónia hade fått tillsägelse att i kväll visa sig så älskvärd som möjligt. Också gjorde hon tydligen, hvad hon kunde, ehuru med ett uttryck af passivt lugn öfver sina ganska regelbundna drag; sina egna reflektioner i ämnet behöll hon för sig själf. Gifta sig skulle man ju, det var klart, och Pavel Jankoski var ett godt parti . . . bara han inte haft sådan benägenhet att vara artig mot alla fruntimmer, unga, gamla, gifta, ogifta. Sónia hade hört nog af moderns svartsjuka, att inte föredraga en annan lott. Men, som sagdt, gifta sig skulle man ju . . .

Boleslaw Werder grep med ett fast tag Jankoski i rockkragen, log belåtet och sade med

tordönsstämma: "Du måste stanna här öfver natten, Pavelek, det är alldeles . . ."

"Men, kära Boleslaw . . ."

. . . "för långt att resa hem, och klockan . . ."

"Men vagnen kan vara . . ."

. . . "är alldeles för mycket. Du kom så sent . . ."

"Jag kunde verkl . . ."

. . . "och måste ovilkorligen stanna. Å, jag ber, käre Pavel. Olesia", skrek han, "Pavel stannar hos oss öfver natten."

Förvaltaren log resigneradt och tog ett glas te. Som en ängslig påminnelse skymtade hastigt för honom tanken på, att han lämnat alla räkenskaperna kvar i det stora kassaskåpet på Czasniki . . . och glömt nyckeln i låset, han som aldrig glömt den förut.

Det vore inte godt att någon finge skåda i kassaböckerna, åtminstone inte förrän han själf gjort dem klara att revideras. — Pavel Jankoski var en ganska ordentlig man i vissa afseenden, och han förde noga räkning öfver hvad han själf vid all handel behöll, vid sidan om den räkning, som visades husbonden. — Dock, hvarför ängsla sig? Ingen kunde läsa skrifvet mer än han och hushållerskan, som på mer än ett vis var i hans våld . . . herrskapet var inte att hemvänta på ett par veckor . . . Pavel

slog bort den obehagliga tanken och närmade sig tjocka Tanja Mikailovna, som han nyss skämtsamt puffat i sidan, och som sedan dess förföljde honom med låtsade vredgade ögonkast.

Hon var lustig att skämta med, den tjocka änkan, men vidare fick det inte gå. Det skulle bli illa sedt af Jankoskis polska husbonde, om han gifte sig med en ryska; dessutom var han ej blind för Werders planer, ej heller alldeles oberörd af fröken Sofias behag och ännu mindre af hennes några tusen rubels hemgift; ty att den räfvén Werder försett sig under den tid han varit arrendator trodde sig Pavel med viss-het kunna lita på. — Men, som sagdt, änkan var inte illa för en stund och dessutom var Jankoski fullt medveten om, att man ej skall bjuda unga flickor sitt hjärta liksom på brieka, utan låta dem sucka rätt vemodsfult därefter. Eljes blir man sedan aldrig herre i sitt hus.

Småningom började herrskapet Werders gäster bli mätta och, om möjligt, mer belättna än någonsin. Stolarne makades närmare hvarandra och halfhöga samtal bröto här och hvar af mot det allmänna röststimmet. Då föreslog fru Olesia Stengel att man åter skulle gå ut i salongen och dansa; och så dansade man, och så sjöng fröken Jadwiga sin sentimentala romans, och så dansade man åter; lördagen var

längesedan inne, när de sista gästerna lämnade Kraslaw och värdfolket visade de kvarvarande till deras respektive rum.

När Pavel Jankoski blef ensam i den kammar, som sönerna Werder fått afstå åt honom, vaknade åter det obehagliga medvetandet om de glömda papperen, men han förjagade det med tanken på den framtidsutsikt, som pappa Werder ej kunnat låta bli att antyda, när han tog ett sista godnatt af den käre, käre Pavelek. Därpå somnade han.

* * *

Nästa dag inleddes emellertid underhandlingarne mera öppet af mamma Werder straxt efter frukosten. Det hela betraktades som en affär, och Jankoski bad att få slippa säga sitt sista ord genast; han skulle skriva det, när han fått betänka sig två dagar. Det var ju inte värdt att visa sig alltför angelägen . . .

Det var meningen att Jankoski skulle resa hem på middagen, men redan klockan 12 började ett stridt regn att falla och häftiga åskknallar att höras. Werders bedyrade, att den käre Pavelek omöjligt kunde resa i sin öppna vagn . . . själfva hade de heller intet lämpligt åkdon . . . han måste stanna ännu öfver den dagen; de skulle skicka ridande bud till Czasniki att för-

valtaren komme hem dagen därpå, söndag morgon.

Jankoski lät öfvertala sig; han hade det ganska godt på Kraslaw och resan i regnet var verkligen obehaglig; men han befallde budet att begära kassaskåpets nyckel af hushållerskan, därpå kände han sig lugn. Emellertid hade budet glömt nyckeln, när han på eftermiddagen kom tillbaka; men allt hade varit som vanligt på Czasniki, sade han. Och Jankoski, som satt i samma soffa som den tjocka änkan (hvilken äfven stannat), och lät spä sig i kort, slog bort alla andra tankar.

Dagen därpå reste han. Han tryckte fröken Sofias hand mycket hårdt, kysste den, såg in i hennes ögon med en mycket öm blick, hoppade därpå upp i vagnen, skuffade till Dmitri, som halfsof, och ropade: "kör". Så bar det af.

På vägen öfvertänkte Jankoski sitt tillkommande giftermål och ju mer han tänkte därpå, dess fördelaktigare fann han det. Han skulle själf försöka få sin lön höjd och rätt att begagna de två gästrummen, som gränsade till hans i flygelbyggningen . . . Och så kunde med tiden hans hustru få efterträda hushållerskan, som alldeles afgjordt borde komma bort; det skulle han nog öfvertyga herrskapet om.

Hemfärden gick fort; man var redan nära

byn; när Jankoski for förbi den första stugan, där han stannat förra gången, satt judeflickan på trappan. Han nickade åt henne och log, men fick blott igen en mörk blick, i hvilken låg en god del illslug skadeglädje, som han dock ej märkte.

Så svängde han upp i den långa allé, som förde rakt fram till Czasniki slott. Han hade redan lämnat tömmarne åt Dmitri, som nu drog in dem framför högra flygeln, hvars dörr stod öppen; förvaltaren hoppade ur, men just som han skulle gå uppför de fyra stentrappstegen, ryggade han tillbaka. En lång, blek herre i elegant resdräkt hade kommit honom tillmötes; det var ingen ringare person än Casimir Zabiélow, ägare till Czasniki.

* * *

Herr Casimir Zabiélow tillhörde en gammal aristokratisk polsk familj; han hade vackra och regelbundna drag, vek mun och närsynta ögon. Han var ende son till "gamle herrn", som dött för ett år sedan, och man kände mycket litet till honom på Czasniki, ehuru han de sista somrarne vistats därute med sin familj; men han hade aldrig blandat sig i styrelsen, hvilket hans kraftige fader väl knappast heller tålt. Nu stod han emellertid framför Pavel

Jankoski med ett ironiskt leende på läpparne och ena handen stödd emot dörrposten.

Förvaltaren hämtade sig snart från sin första förskräckelse, störtade fram, grep den andra handen och kysste den upprepade gånger.

“Hvilken ära . . . hvilken glädje . . . När kom min nådigaste herr?”

Casimir Zabiélow drog tillbaka handen.

“Jag kom i går kväll“, sade han kyligt; “och hade nöjet finna nyckeln till kassaskåpet i dess lås, samt företog mig att bläddra igenom samtliga papperen.“ Han gjorde ett uppehåll, liksom han i sitt tal ofta brukade, men såg oafvänt på Jankoski, som vred sig likt en orm under hans blick; så fortfor han: “Du är mycket ordentlig Jankoski; jag hade inte mycket besvär för att hitta i dina räkenskaper och finna hur det hänger ihop med dem . . . och“ — efter ett uppehåll — “äfvén hur det hänger ihop med mina alltför ringa inkomster af Czasniki.“

En paus uppstod, som af hr Zabiélow användes att titta utåt landet med förströdd och likgiltig uppsyn, ehuru vreden kokade i hans inre. Förvaltaren stod med sänkt hufvud och ett uttryck af djup sorg öfver sina drag. Hans tankar arbetade med feberaktig hastighet på att finna en lösning af svårigheterna; men han

visste ej hvar han först skulle taga fotfäste. Slutligen sade han ödmjukt:

“Förlåt mig, nådiga herre, jag förstår intet af allt detta . . .“

Hr Zabiélow rodnade af harm.

“Du är det vidrigaste djur, som krälat i smuts; sade han häftigt; du ljuger lika oförsynt som du stjal. Du vet mycket väl hvad jag menar. Och du skall inte stanna en dag till på Czasniki. Ut med dig!“

Förvaltaren bugade sig ännu djupare, under det stora tårar fyllde hans ögon.

“Nådigaste herre“, sade han, “i tolf år har jag tjänat er fader, hr fredsdomaren; dag efter dag har jag arbetat för honom; ingen har som jag slitit ondt i alla väder; ingen har som jag förstått att göra det bästa af allt. Hvem var det, som upptäckte Mardokai Jacobowitschs bedrägeri med säden? Hvem var det, som rådde till kvarnens återuppbyggande? Jag kan ej påminna mig allt hvad jag gjort för er fader och er blott af oegennyttig tillgifvenhet. Ty behöfde jag göra mer än min tjänst strängt ålade mig? . . . Men nu jagar ni bort mig som en hund . . .“

Hans ton blef ömkligare och ömkligare, och vid de sista orden grep han pånytt Zabiélow's hand samt kysste den häftigt flere gånger.

Handen gjorde intet motstånd, och han drog däraf slutsatsen, att hans herre börjat vekna.

“Minns ni“, började han på nytt. I det samma sköts dörren till inre rummet upp, och en herre visade sig, som dittills varit osynlig. Det var en liten elegant man med tunt hår och spetsigt skägg, samt en viss blaserad scepticism i blicken; hans namn var grefve Vassili Nastaroff, attaché vid ryska beskickningen i Paris, och han var, ehuru ryss, Casimir Zabiélow's ungdomsvän.

“Casio“, sade han med den halfhöga, lugna ton, som utmärker de personer, hvilka mycket vistats i den stora världens finaste salonger; “Jag tycker du kan ha hört nog nu. Du hade i morse fattat det beslut, att Monsieur Jankoski“ — han uttalade det spefullt — “skulle härifrån. Det är oåterkalleligt.“

“Ja“, sade den andre genast, “det är rätt. Gå, Jankoski, jag vill inte se dig vidare. Du har djupt kränkt mig, ty jag trodde på dig som på en trogen tjänare, och du är bara en skurk.“

“Gå nu“, tillade grefve Nastaroff kort. Men Jankoski var ännu icke besluten att ge vika. Han föll på knä och knäppte hop händerna.

“Nådiga herre“, tjöt han, “tänker ni på hvad min framtid skall blifva? Utarmad läm-

nar jag er, att svälta ihjäl vid sidan af någon väg. Mitt hjärta . . . min själ komma att alltid stanna här.“

“Dieu, que cet homme est assommant“, afbröt diplomaten. “Gå nu, Jankoski; din herre har hört nog.“

“Ja, gå nu“, bekräftade Zabiélow; därpå vände han förvaltaren ryggen och följde sin vän in i det inre rummet.

Ännu några minuter dröjde Jankoski i sin knäböjande ställning, under det stora tårar rullade utför hans kinder; med sitt eget tal hade han lyckats röra sig själf, öfvertyga sig om att han verkligen var förorättad och olycklig; han var så van att hyckla och spela, att han sålunda kunde bedraga sig på sina egna känslor. Och svårt är det väl också att alltid rätt uppdraga gränsen mellan spel och sanning.

Så reste han sig, plötsligt återvaknande till tingens realitet, för att söka hushållerskan och hålla krigsråd med henne.

Som han vände sig om, törnade han häftigt ihop med judeflickan från byn och en medelålders man af samma ras, hvilka troligen just kommit fram.

“Smutsiga jude!“ for han ut och knuffade honom åt sidan. Men strax därefter i helt

annan ton: "Ah, var det du, Ruben Schmoïlo; kommer du med arrendet?"

"Är inte herrn själf hemma nu?" sköt flickan in, i det förvaltaren mötte samma blick, som då han nyss farit förbi henne i byn.

"Du har fått brådtom med betalningen nu, Schmoïlo", sade han undvikande.

"Jag trodde det var ni, som hade brådtom, Pavel Pavlowitsch", svarade flickan raskt.

"Jag talar till din far", afbröt han. "Nådig herrn få ni inte råka."

Detta samtal fördes på ryska. I dessa delar af landet talas båda språken ungefär lika mycket. — Flickan såg sig omkring; då började fadern tala:

"Käre, gode Pavel Pavlowitsch, det är så svåra tider just nu; ingen kommer till kvarnen, ty det mesta är ju redan malet af förra årets skörd."

"Har du då inga pengar med dig?"

"Käre Pavel Pavlowitsch . . . jag tänkte be er vänta ännu en månad . . . bara en månad. Jag skall nu lämna *er* tio rubel . . ." Han betonade ordet *er*.

"Och du betalar *hela* arrendet om en månad?"

"Ja, hela."

"De tio rublerna räknas inte?"

“Nej, Pavel Pavlowitsch, de äro för er.“

“Men, Schmoïlo, . . .“

“Hvad är det frågan om?“ hördes oväntadt herr Zabiélow's röst bakom dem. Flickan såg upp med en glimt i ögonen, som ej undgick förvaltaren; men han skyndade att förekomma henne och svara:

“Det är Ruben Schmoïlo, som lofvat lämna arrendet för kvarnen . . . i morgon.“

“Hur kan ni säga så“, afbröt flickan tvärt; “han lämnade er ju halfva summan redan i förra veckan, minns ni inte det?“

“Du ljuger!“

“Jag kunde i stället säga hvad ni gör, Pavel Pavlowitsch, om jag ville.“

“Hvad är nu sant?“ frågade Zabiélow otåligt.

“Min dotter talar alltid sanning“, svarade den gamle juden.

“Ja“, återtog hon; “och nu äro vi här för att begära kvitto på den halfva summan.“ Så gick hon ett par steg baklänges och drog förvaltaren med sig. “Förneka det inte, Pavel Pavlowitsch“, sade hon hastigt; “då berättar jag om de tio rublerna.“

“Han tror dig inte.“

“Far har tillräckliga bevis mot er för att få er bort från Czasniki . . . det vet ni.“

Förvaltaren kände sin vacklande ställning

och teg. Hon fortfor: "Men ni vet, att det är bägges vår fördel, om ni stannar."

"Ja."

"Således tåga vi och ni — lämna kvitto."

"Nå, Jankoski", sade herr Zabiélow.

"Ja", svarade denne med en snabb, hatfull blick på judeflickan. "Halfva arrendet är betaldt. Jag ska gå efter kvitto."

Han gick in i huset, medan Zabiélow frågade Schmoïlo efter hans familj och förströdd hörde hans svar. Förvaltaren kom ut igen och lämnade juden papperet, hvarpå far och dotter aflägsnade sig.

"Nådiga herre", började Jankoski då; "ni kan inte tro, hvilken möda jag gjort mig för denne tjufs skull, som aldrig vill betala."

"Gå efter pengarna", afbröt honom den andre. Och med svidande hjärta måste förvaltaren lyda och betala Ruben Schmoïlos halfva arrendesumma af "egna" medel.

* * *

De båda vännerna Zabiélow och Nastaroff hade slagit sig ner i det inre rummet, som var ett sorts bättre gästrum och alltid stod färdigt att mottaga någon af herrskapet eller andra förnämre gäster. Hushållerskan hade burit in samovaren och herrarna sutto nu med

hvar sitt glas té framför sig och rökte cigarett. Nastaroff stödde hufvudet mot ena handen och och följde med halfslutna ögon en flugas promenad på bordet.

“Kom nu ihåg“, sade han utan att förändra min eller ställning, “du får inte vekna nu, om den där . . . cette canaille skulle börja bönfälla om att få stanna kvar.“

“Men, kära vän, hur kan du förutsätta, att jag vill behålla en dylik människa i mitt hus.“

“Åh, jag känner ditt polska ädelmod och din polska lättrördhet. Först full af rättmätig harm och sedan mjuk som vax, ifall någon gråter för dig eller — pardon — smickrar dig.“

Zabiélow svarade intet strax på den andres ord; han reste sig upp och begynte gå af och an i rummet, tydligen sökande något kraftigt argument. Nastaroff fortsatte då:

“Du får förlåta mig, som känner mina sympatier för polackarne. Men jag är icke blind för era fel; ni äro allt för liknöjda: om en människa tråkar ut er, uppge ni hellre all strid . . . Och därtill lättrörda som barn, ja som barn . . . des enfants“, upprepade han, tydligen nöjd med ordet. “Hjärtegodas barn.“

“Och Jankoski, kallar du äfven honom ett godt barn?!“

“Ställ ett barn under öfverdrifvet sträng

uppsikt och tvång — han skall lära sig ljuga och bedraga; allt orättvist tryck demoraliserar. Det är nästan ett existensvillkor för polackarna, åtminstone i de lägre klasserna, att hyckla och ljuga, och sedan följer nog den ena lasten den andra. — Et pourtant . . ., hvilka möjligheter till de ädlaste och vackraste dygder, om blott jordmånen funnes! För mig är en bildad polack det mest sympatiska, som finnes.“

Han talade ovanligt varmt och tömde, när han slutat, sitt glas i ett enda drag. Zabiélow satt tyst; nu sade han rörd:

“Ja, det är sorgligt med vårt stackars Polen och blir väl aldrig bättre. Det ligger för mycket lättsinne i lynnserörligheten, för mycket fåfänga i patriotismen, för litet jämvikt i de goda ansatserna och för mycken likgiltighet innerst — allt detta dödar handlingskraften. Och så den stora slaviska ytligheten . . . ja, du känner den lika bra som jag . . .“

Grefve Nastaroff nickade; efter en kort paus, sade han: “Men vi måste tänka på mer praktiska saker nu: jag reser ju inom en half timme. Innan jag far, måste du dock lofva mig att ej behålla Jankoski.“

“Ja, jag lofvar. Men, mon cher“, tillade han med en nyans af otålighet, “jag är väl inte alldeles hållningslös heller.“

“Mais non, cher ami, mais non . . .“

Så reste sig grefve Nastaroff, lät återstoden af sin cigarett falla ner i det tomma téglaset, och gick fram till en liten elegant reskoffert, som stod i ett hörn.

“Har du sagt till om hästar, Casio?“

“Ja, om en kvart. Jag är ledsen, att du reser; det blir fördömdt obehagligt här ett par dagar. Sedan reser jag själf.“

“Och kommer igen?“

“Om några veckor med min familj. Jag vill själf instruera den nya förvaltaren.“

Ännu en stund pratade vännerna om ett och annat, tills hushållerskan anmälde, att hästarne voro framme. De omfamnade hvarandra då hjärtligt och kysste hvarandra, som bruket är, tre gånger på kinderna. Dmitri kom in efter grefve Nastaroffs koffert; så satte diplomaten sig upp i vagnen och ropade själf: “Kör!“

Men innan åkdonet svängt ut från gården, lutade han sig ut ännu en gång. “Glöm ej löftet!“ ropade han. Zabiélow nickade och viftade med hatten, samt gick därpå in igen. I rummet stod Jankoski.

“Hvad gör du här?“ sade han genast. Men förvaltaren bugade sig ändast ödmjukt och gick ut med de grofva stöflar, som hans herre

nyss tagit af sig. Denne började ordna litet bland sakerna i sin kappsäck; efter en stund kom Jankoski tillbaka med stöflarne; Zabiélow låtsade ej se honom.

“Nådiga herre“, började förvaltaren sakta.

“Hvad vill du?“

“När befaller min nådigaste herre, att jag reser härifrån?“

“När du kan.“

“Jag vore tacksam få stanna ännu två dagar. Jag hade börjat göra anläggningar på kyrkogården, där herr fredsdomaren ligger begrafven . . . och jag skulle vilja sluta dem.“

“Gör du det själf?“ frågade Zabiélow en smula mjukare.

“Ja, nådige herre, jag gör det till herr fredsdomarens minne. Jag var ju med honom till hans sista stund. Det var jag, som lagade hans té dagen innan han dog; jag, som klädde honom sista gången han var uppe. Det var mig han anförtrodde vården om allt i rummet, såväl som i huset.“ — Stora tårar syntes redan i Jankoskis ögon. Zabiélow vandrade nervöst af och an i rummet. Jankoski fortfor:

“Dagen innan han dog minns jag, han fick ett bref från er syster, nådig fru Katarina. Han låg i hörnrummet, just i sängen, som

ännu står där, och han befallde mig bryta brevet. Sedan behagade han säga: Pani * Katarina frågar efter dig, Jankoski. — Äfven hon mindes mig, sedan hon var här fem år tidigare . . . jag har ju varit här i tolf år . . . men, förlåt mig, nådige herre, jag pratar så mycket.“

Han tog Zabiélow's hand och kysste den; Casimir sade inte ett ord. Ehuru han var fullt öfvertygad om Jankoski's skrymtaktighet, kunde han ej undgå att känna en viss rörelse, då han såg sin tjänares tårar: men han mindes löftet till Vassili Nastaroff.

Jankoski närmade sig dörren; men där vände han om och störtade pånytt för Zabiélow's fötter.

“Förlåt mig, nådige herre“, bönföll han, “jaga mig inte ifrån ditt hus. Hur ska jag kunna lefva långt ifrån Czasniki . . .“

“Nej“, sade den andre med ansträngd hårdhet; “nej, mitt ord är sagdt. Jag kan inte behålla dig . . . I tolf år har du bestulit min far, medan du hycklade tillgifvenhet.“

“Hycklade? O, nådige herre, jag skulle ge mitt blod, mitt lif för er alla! Slå mig, trampa mig, men jaga mig inte härifrån!“

---

* På polska: fru

“Jo, Jankoski, jag . . . jag kan . . . jag kan inte annat. Gå nu!”

Han gick ifrån honom fram till fönstret; men förvaltaren släpade sig på knä efter honom. “Haf förbarmande“, bad han. Men Zabiélow tänkte nästan ängsligt på Nastaroffs ord, och fastän han led däraf sade han: “Nej — nej“.

Slutligen reste sig Jankoski och vacklade ut ur rummet. Hans husbonde torkade sin svettdrypande panna; dylika scener voro honom ytterligt pinsamma och han behöfde helt koncentrera sina tankar på förvaltarens stora bedrägerier och på sin egen harm däröfver, för att ej helt enkelt gå ut och be honom stanna kvar.

Så gick nästan hela dagen under funderingar och genomläsande af räkenskaperna. Klockan $1/26$ kom hushållerskan med middagen, som hon bar in med högtidlig reserverad hållning. Efter middagen gick Zabiélow ut.

Czasniki var ett rätt gammalt ställe med en vidsträckt, vanskött park; smala gångar slingrade hit och dit bland snåren och de hopvuxna trädgrupperna. Egendomsherren promenerade tankfull, men ändtligen lugn, då han plötsligt befann sig ansikte mot ansikte med sin förvaltare.

“Sac-à-papier!” svor han till och ville skynda vidare; men Jankoski kastade sig på knä och hindrade honom.

“Nådige herre . . .”

“Låt mig vara“, röt Zabiélow, slet sig ifrån honom och fortsatte vägen fram; men hans promenad var förstörd, han gick otålig och nervös hem, rökte oafbrutet hela aftonen, och lade sig tidigt, besluten att fara redan dagen därpå.

När han vaknade på morgonen, stod Jankoski vid hans säng.

“Du igen!” skrek han.

“Förlåt, nådiga herre, ni hade inte med er betjänt och jag tillät mig att borsta edra kläder. Hushållerskan är lika smutsig och slarvig som opålitlig.“

“Jaså, den med“, tänkte Zabiélow med något af förtvifflans galghumor. Så sade han:

“Jag reser klockan två i dag; laga, att du farit innan dess.“

“Ja, nådiga herre.“

Sedan fick han vara i fred tills frukosten. Men klockan elfva kom Jankoski åter.

“Förlåt mig“, började han ödmjukt. “Jag har visst ej sagt min nådigaste herre, att jag tänkte gifta mig i sommar.“

“Jaså . . . gärna för mig.“

“Med Werders dotter.“

“Som du vill.“

“Den långa, Sofia Werder. Den stackars flickan har hoppats därpå så mycket . . . Nu måste jag ju säga henne, att det är omöjligt. Jag är en utarmad man. Inte kan man föda en hustru med landsvägens gråstenar: Ensam och olycklig skall jag börja en tiggares lif, medan den stackars flickan får begråta sin ungdoms enda kärlek.“ — Han gjorde en kort paus, liksom för att taga fart, och fortsatte därefter:

“Helt kort tid sedan började vi tänka på bröllopet . . . jag var just hos Werders på lördagen för att tala därom. Sofia var så vacker i sin lycka, ni skulle sett henne, nådige herre. Naturligtvis är det ingenting emot er gemål, den nådiga Pani Marta, men en sådan fin fru är ju något helt annat än vi, stackare . . . Sofia måste ju arbeta . . . hon är så duktig och skicklig i alla hushållsbestyr . . . Här hade hon kunnat hjälpa hushållerskan . . .“

Nu stannade han, suckade djupt och torkade med avfignsida af handen ett par stora tårar.

“Stackars karl“, tänkte Zabiélow; “hans kärlek till henne kan ju inte vara hyckleri.“

“Hvad skall bli af henne?“ fortsatte den

andre. "Hon kommer att dö af sorg. På mig själf tänker jag inte."

"Hör nu, Jankoski", började Zabiélow osäkert. Jankoski uppfattade genast förändringen; i helt annan, affärsmässig ton, begynte han på nytt.

"Arrendatorn på Obol är nyss död. Jag måste underrätta därom, innan jag reser, det var sant . . . Det blir svårt att finna en ny, som är van vid trakten."

"Jag får väl tala med grannarne . . ."

Det uppstod en lång paus, full af spänning för båda, för Zabiélow emedan han kände att sakerna närmade sig sin lösning, för Jankoski emedan han nu beredde sig att spela ut sitt sista kort. Plötsligt föll han på knä och sträckte händerna emot sin husbonde.

"Nådige herre", bad han; "om ni kunde . . . om ni ville tro på min ånger, min förtviflan; om ni ville förlåta mig . . . för Sofias skull . . . för er egen nådiga fru gemåls skull . . . Låt mig få arrendera Obol på ett år . . . på försök."

Efter hans ord blef tystnaden åter lika djup; slutligen sade Zabiélow: "Jag skulle gärna tro dig, Jankoski, men det har jag gjort förut och blifvit bedragen."

"Men, herre, detta är ju något nytt, något helt nytt. Och jag svär . . . jag svär att bättra

mig.“ Han grät och täckte husbondens båda händer med kyssar.

“Nåväl då, Jankoski, arrendator på Obol ska du få bli . . . på ett år . . . på försök.“

*   *

En timme senare reste herr Zabiélow. Jankoski ombesörjde allt, stödde honom när han steg i vagnen, knäppte fotsacken som om Czarnikis väl eller ve berott därpå, samt bugade ända till marken sedan han slutligen befallt kusken att köra.

Naturligtvis stodo en hop barn, sysslolösa kvinnor och förbigående bönder omkring; i Ryssland tycks det alltid vara öfverflöd på folk, som i ett ögonblick samlar sig, om det ringaste är å färde. Sedan vagnen försvunnit vände sig alla dessas blickar på herr förvaltaren; han stod rak och myndig med ett triumferande leende på läpparne.

“Konrasch“, befallde han, “hjälp mig genast . . . och du, Sascha . . . och du, Iwan . . . och Karl . . . och Sosont! Jag flyttar till Obol i morgon. Men du, Nikolai, spring ner till byn och säg åt Ruben Schmoilo, att jag vill tala med honom nu, strax.“ Tiden var inne att hämnas; nu var det Jankoski, som låg öfverst af de två.

Sedan han utdelat sina befallningar, gick han

in och satte sig vid sitt bord; där affattade han följande bref, skrifvet med sned ööfvad stil och många staffel:

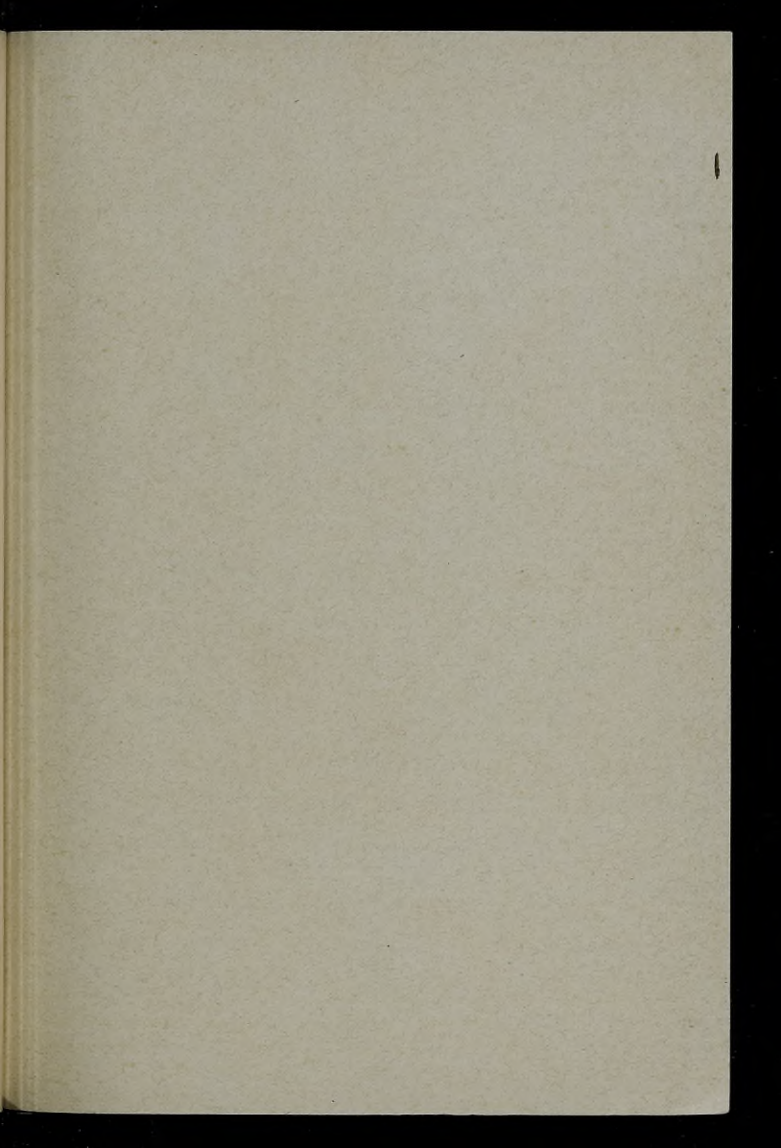
“Kära Boleslaw.

Efter en hel dags betänkande vill jag nu ej längre dröja med att låta dig veta, hur gärna jag beslutat mig för giftermålet med din dotter, den förtjusande Sofia. — Min nådige herre, som varit här ett par dagar, har gifvit mig Obols arrende såsom belöning för min tjänst, och jag är lycklig att för dig omtala denna glädjande händelse. — Jag kommer till Kraslow i morgon bittida på vägen till Obol, dit jag genast flyttar. — Jag kysser din hustrus och min Sofias händer och slutar i hast som alltid

Din hängifnaste

Pavel Pavlowitsch Jankoski.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND

15000

401023583